

KATMAN

Journal of Archaeological Science

e-ISSN: 3108-6373

KATMAN

Arkeoloji Dergisi

Cilt 2 • Sayı 2

2026

Journal of Archaeological Science

Volume 2 • Issue 2

2026

KATMAN

Arkeoloji Dergisi

Cilt 2 • Sayı 2
2026

Journal of Archaeological Science

Volume 2 • Issue 2
2026

e-ISSN: 3108-6373

KATMAN

KATMAN Arkeoloji Dergisi, uluslararası, hakemli ve açık erişimli bir bilimsel yayındır. Adını arkeolojik tabaka kavramından alan KATMAN, her sayısında kültür varlıklarının öğrenilmesi, öğretilmesi ve tanıtılmasına disiplinlerarası bir perspektifle anlamlı katkılar sunmayı amaçlar.

Dergi; Prehistorya, Protohistorya, Yunan ve Roma Dönemleri, Geç Antik Çağ, Epigrafi, Antropoloji, Kültürel Miras Çalışmaları, Arkeolojik Metin Çevirileri ve üretken yapay zekâ destekli kültür varlıklarının belgelenmesi gibi alanlarda özgün akademik çalışmalara yer verir. KATMAN’da araştırma makaleleri, derleme çalışmaları, kitap kritikleri, kazı raporları ve içeriğe dayalı tematik özel sayılar yayımlanır.

Yılda bir kez, Aralık ayı sonunda yayımlanan dergi, çift kör hakemlik (double-blind peer review) süreci ile akademik etik ve uluslararası yayın standartlarına tam uyum göstermektedir. Hakemlik ve editöryal değerlendirme süreçleri DergiPark yayın yönetim sistemi üzerinden yürütülmektedir. Gönderilen tüm makaleler; özgünlük, bilimsel katkı, yönetsel doğruluk ve etik uygunluk açısından değerlendirilmektedir.

KATMAN, açık erişim politikası kapsamında yayımlanan tüm içeriklere ücretsiz erişim sağlar; yazarlardan herhangi bir başvuru veya makale işlem ücreti talep etmez.

Araştırmaların yeniden üretilebilirliğini teşvik etmek amacıyla, veri odaklı makalelerde kullanılan veri setlerinin açık erişimli platformlarda (tercihen Zenodo) DOI alınarak paylaşılması desteklenmektedir. Makaleler Zenodo’da arşivlenmekte ve OpenAIRE aracılığıyla keşfedilebilir hâle getirilmektedir. Kabul edilen çalışmalarda, ilgili veri setlerine ait Zenodo DOI bilgileri makaleye entegre edilmektedir.

Akademik dürüstlüğü sağlamak amacıyla, dergiye gönderilen tüm makaleler intihal taramasından geçirilmekte; yayın etiği ihlalleri titizlikle incelenmektedir. Yayımlanan makalelerin bilimsel ve etik sorumluluğu yazarlara aittir.

Derginin kısaltma adı Türkçe ve İngilizce olarak KATMAN şeklinde kullanılır.

Daha fazla bilgi için derginin resmî web sayfası ziyaret edilebilir.

katman.anadolu.edu.tr

KATMAN Journal of Archaeological Science is an international, peer-reviewed, open-access scholarly journal. Inspired by the concept of archaeological stratigraphy, KATMAN aims to contribute meaningfully to the study, teaching, and dissemination of cultural heritage through an interdisciplinary academic perspective.

The journal publishes original research in the fields of Prehistory, Protohistory, Greek and Roman Periods, Late Antiquity, Epigraphy, Anthropology, Cultural Heritage Studies, Archaeological Text Translations, and the documentation of cultural heritage using generative artificial intelligence technologies. KATMAN features research articles, review papers, book reviews, excavation reports, and content-based thematic special issues.

Published annually at December, KATMAN adheres strictly to academic ethics and international publishing standards through a double-blind peer review process. The peer review and editorial evaluation processes are conducted through the DergiPark journal management system. All submitted manuscripts are evaluated in terms of originality, scholarly contribution, methodological rigor, and ethical compliance.

In accordance with its open-access policy, KATMAN provides free and unrestricted access to all published content and does not charge authors any submission or article processing fees.

To promote research transparency and reproducibility, KATMAN encourages authors of data-driven studies to share associated datasets on open-access platforms (Zenodo) with assigned DOIs. All articles are archived in Zenodo and made discoverable through the OpenAIRE infrastructure. When applicable, Zenodo DOI references for related datasets are integrated into the published articles.

To ensure academic integrity, all submissions are subject to plagiarism screening, and any allegations of scientific misconduct are carefully examined. The authors bear full responsibility for the content of their published work.

The official abbreviation of the journal in both Turkish and English is KATMAN.

For further information, please visit the journal’s official website.

katman.anadolu.edu.tr/en

KATMAN Arkeoloji Dergisinde yayımlanan tüm makaleler, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) Lisansı kapsamında lisanslanmıştır.

All articles published in KATMAN Journal of Archaeological Science are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

e-ISSN: 3108-6373

Yayın Sahibi
Owner

Prof. Dr. Yusuf ADIGÜZEL
Anadolu Üniversitesi Rektörü, Eskişehir, Türkiye
Rector of Anadolu University, Eskişehir, Türkiye

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Responsible Manager

Doç. Dr. Adem YURTSEVER
Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Klasik
Arkeoloji Anabilim Dalı, Eskişehir, Türkiye
**Anadolu University, Faculty of Letters, Department of Archaeology,
Division of Classical Archaeology, Eskişehir, Türkiye**

Yazışma Adresi
Correspondence

KATMAN Arkeoloji Dergisi
KATMAN Journal of Archaeological Science
Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Klasik
Arkeoloji Anabilim Dalı, Yunus Emre Kampüsü, Tepebaşı / Eskişehir /
Türkiye

**Anadolu University, Faculty of Letters, Department of Archaeology,
Division of Classical Archaeology, Yunus Emre Campus, Tepebaşı,
Eskişehir, Türkiye.**

Tel: +90 (222) 335 05 80 / 4077

E-posta / E-mail: katmandergisi@gmail.com

Web: katman.anadolu.edu.tr & dergipark.org.tr/tr/pub/katman
katman.anadolu.edu.tr/en & dergipark.org.tr/en/pub/katman

Yayımcı
Publisher

Anadolu Üniversitesi
Anadolu University Press
Anadolu Üniversitesi, Yunus Emre Kampüsü, Tepebaşı / Eskişehir / Türkiye
**Anadolu University, Yunus Emre Campus, Tepebaşı, Eskişehir/
Türkiye.**

Tel: +90 (222) 335 05 80 / 2588

E-posta / E-mail: aupress@anadolu.edu.tr

Web: aupress.anadolu.edu.tr & aupress.anadolu.edu.tr/en

Yayın Türü
Publication Type

Sürekli Yayın Modeli.
Continuous publication model.

Publication Ethics and Editorial Policies: KATMAN adheres to international standards of publication ethics and follows the guidelines of the Committee on Publication Ethics (COPE) throughout all editorial and peer review processes. For detailed information on publication ethics, editorial responsibilities, and policies regarding plagiarism, data integrity, and ethical misconduct, please visit the journal's official website.

Yayın Etiği ve Editoryal Politikalar: KATMAN, tüm editoryal ve hakemlik süreçlerinde uluslararası yayın etiği standartlarına bağlıdır ve Committee on Publication Ethics (COPE) yönergelerini esas alır. Yayın etiği, editoryal sorumluluklar, intihal, veri bütünlüğü ve etik ihlallerine ilişkin politikalar hakkında ayrıntılı bilgiye derginin resmî web sitesi üzerinden ulaşılabilir.

Editorial Management

Editöryal Yönetim

Baş Editör / Editor-in-Chief

Doç. Dr. Adem YURTSEVER

Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye
Anadolu University, Eskişehir, Türkiye
katmandergisi@gmail.com

Alan Editörleri /Section Editor

Prof. Dr. Mahmut Bilge BAŞTÜRK

Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye
Anadolu University, Eskişehir, Türkiye
bilgebasturk@gmail.com

Prof. Dr. Mantha ZARMAKOUPİ

University of Pennsylvania
mantha@sas.upenn.edu

Prof. Dr. Hüseyin Sabri ALANYALI

Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye
Anadolu University, Eskişehir, Türkiye
hsalanyali@anadolu.edu.tr

Prof. Dr. Tommaso ISMAELLI

Italian National Research Council –
ISPC Institute for Heritage Science, Florence, Italy
tommaso.ismaelli@cnr.it

Prof. Dr. Hédi DRIDI

Institut d'Archéologie et des Sciences de l'Antiquité, Université de
Neuchâtel
hedi.dridi@unine.ch

Dr. Sara BOZZA

Consiglio Nazionale delle Ricerche – Istituto di Scienze del Patrimonio
Culturale
sarabozza1986@gmail.com

Editorial Board

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Ali Umut TÜRKCAN	Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye
Prof. Dr. A. Tolga TEK	Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye
Prof. Dr. Feriştah SOYKAL ALANYALI	Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye
Prof. Dr. Gökhan COŞKUN	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, Türkiye
Prof. Dr. Mantha ZARMAKOUPİ	University of Pennsylvania, Weitzman School of Design, Philadelphia, USA
Prof. Dr. Rağşan TAMSÜ POLAT	Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye
Prof. Dr. Rifat Eser KORTANOĞLU	Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye
Prof. Dr. İlia PALAGUTA	Saint Petersburg State Academy of Art and Design named after A. L. Stieglitz, Saint Petersburg, Russia
Prof. Dr. Banu ÖZDİLEK	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Serap AKCA	Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye
Doç. Dr. Suna ÇAĞAPTAY	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sanat Tarihi Bölümü, Muğla, Türkiye
Doç. Dr. B. S. Alptekin ORANSAY	Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye
Doç. Dr. Yusuf POLAT	Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye
Doç. Dr. Hüseyin UZUNOĞLU	Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri, Latin Dili ve Edebiyatı, Antalya, Türkiye
Dr. Ute LOHNER-URBAN	University of Graz, Institute of Archaeology, Graz, Austria
Dr. Paolo MARANZANA	Boğaziçi University, Department of History, Istanbul, Türkiye
Dr. Cristina MONDIN	University of Padua, Department of Cultural Heritage, Padua, Italy
Dr. Rostyslav ORESHKO	Institut des Langues Rares, Paris, France
Dr. Annamária–Izabella PÁZSINT	Babeş–Bolyai University, Faculty of History and Philosophy, Cluj-Napoca, Romania

Dil Editörleri/ Language Editors

Dr. Öğr. Üyesi Sonnur AKTAY

Anadolu Üniversitesi, Yabancıdiller Yüksek Okulu,
Eskişehir, Türkiye

Öğr. Gör. Numan AYDIN

Anadolu Üniversitesi, Yabancıdiller Yüksek Okulu,
Eskişehir, Türkiye

Öğr. Gör. Yasemin AÇIKGÖZ

Anadolu Üniversitesi, Yabancıdiller Yüksek Okulu,
Eskişehir, Türkiye

Yayın Sekreterliği / Editorial Secretariat

Dr. Öğr. Üyesi Volkan ÖZTEKİN

Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji
Bölümü, Eskişehir, Türkiye

Arş. Gör. Sevim KURTULDU

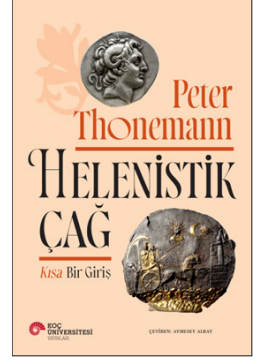
Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji
Bölümü, Eskişehir, Türkiye

Tasarım Editörü / Design Editor

Sare YURTSEVER

Bir Çeviri ve Metin Eleştirisi: Peter Thonemann, Helenistik Çağ: Kısa Bir Giriş Eserindeki Terminolojik, Anakronik ve Editoryal Sorunlar

A Translation and Textual Critique: Terminological, Anachronistic, and Editorial Problems in Peter Thonemann's The Hellenistic Age: A Short Introduction

GÜNAY KARAHAN İKİCAN¹

¹ Dr., Kocaeli Üniv. Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı. Kocaeli/Türkiye.

Özet:

Bu çalışma, Peter Thonemann'ın Oxford University Press'in "Very Short Introduction" serisi kapsamında yayımlanan The Hellenistic Age: A Very Short Introduction adlı eserinin, 2025'te Aymesey Albay tarafından Koç Üniversitesi Yayınları'ndan çıkan Türkçe çevirisini eleştirel bir yaklaşımla değerlendirmektedir. İncelemede, eserin ait olduğu popüler sentez yayının türünün dinamikleri göz önünde bulundurularak, yazarın analitik tercihlerinden kaynaklanan anakronik kullanımlar ile çeviri ve editoryal süreçte ortaya çıkan terminolojik tutarsızlıklar, biçimsel sorunlar ele alınmıştır. Özgün eser, genel okuyucuya Helenistik dönemin temel çerçevesini sunma amacını taşımakla birlikte, metnin yazarının ilgi alanlarına dayalı seçmecî bir yapı gösterdiği anlaşılmaktadır. Çeviri eserde ise terminolojik istikrarın sağlanması ve hedef dilin biçimsel özelliklerine uyum konularında bazı düzeltmelere ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiştir.

Abstract:

This review offers a critical assessment of the 2025 Koç University Press Turkish edition of Peter Thonemann's The Hellenistic Age: A Very Short Introduction, translated by Aymesey Albay. Bearing in mind the conventions of the popular synthesis genre, this paper examines anachronisms arising from the author's analytical approach, as well as terminological discrepancies and structural flaws introduced during the translation and editorial phases. While the original text aims to outline the Hellenistic Period for a lay audience, it simultaneously displays a selective narrative heavily shaped by the author's academic preoccupations. Ultimately, the analysis reveals that the Turkish translation requires further refinement to achieve terminological stability and adhere to the stylistic norms of the target language.

Anahtar Kelimeler: Helenistik Dönem • Büyük İskender • Anadolu • Akhemenidler • Pers İmparatorluğu.

Keywords: Hellenistic Period • Alexander the Great • Anatolia • Achaemenids • Persian Empire.

Karahan İkican, G. (2026). Bir Çeviri ve Metin Eleştirisi: Peter Thonemann, Helenistik Çağ: Kısa Bir Giriş Eserindeki Terminolojik, Anakronik ve Editoryal Sorunlar. *KATMAN* 2(2), BR: 1–7.

This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0).

2026, KARAHAN İKİCAN, G.

gunay.karahan@kocaeli.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-6284-1935>

Giriş

Kitap, Şekil Listesi ve Önsöz dışında, altı ana başlık altında toplanmıştır: Birinci Bölüm Helenistik Kavramı, İkinci Bölüm İskender'den Augustus'a, Üçüncü Bölüm I. Demetrios Poliorketes (Kuşatmacı) ve Helenistik Krallık, Dördüncü Bölüm Eratosthenes ve Dünya Sistemi, Beşinci Bölüm Karşılaşmalar, Altıncı Bölüm Priene. Bu bölümleri Zaman Çizelgesi, Daha Fazlasını Merak Edenler İçin Önerilen Kaynaklar ve Dizin kısımları izlemektedir. İçindekiler kısmından hemen sonra sırasıyla Şekil Listesi ve Önsöz yer almaktadır. Bu kısımların hemen ardından iki adet harita konulmuştur¹. Şekil Listesi kısmında on dokuz adet görsel mevcuttur. Öncelikle, çevirmen, 2018 basımlı asıl kitap-taki önsöz ve şekiller listesinin sırasına ve içeriğine tam olarak sadık kalmamıştır. Çevirmen şekiller listesini, önsözün hemen önüne almış ve asıl kitapta ayrı bir başlık altında sunulan harita listesini, şekiller listesinin içine dâhil etmiştir.

Çalışmanın temel kaynakları, Hellenistik kentlerden elde edilen antik metinler ve dönemin antik yazarlarının kaleme aldığı kitaplardır. Bununla birlikte, yazarın da belirttiği üzere, Hellenistik dünyayı temsil eden yalnızca sınırlı sayıda örnek sunulduğundan, eser genellikle geniş bir panoramayı aktarmaya çalışmakta, derinlemesine bir uzman monografisi niteliği taşımamaktadır. Eserin başlığında vurgulandığı gibi 'Kısa Bir Giriş', yayın türünün sınırlılıklarını beraberinde getirmektedir. Eserin metin boyunca ardışık dipnotlardan yoksun olması, Oxford University Press'in "Very Short Introduction" serisinin yapısal bir özelliğidir. Bu bağlamda, dipnot ve kaynakça kısmında bulunan eksiklikler, serinin yapısal özelliği kaynaklı olduğundan dikkate alınmamıştır. Eserin sonunda yer alan 'Further Readings' (Daha Fazlasını Merak Edenler İçin Önerilen Kaynaklar) bölümünde ise bazı sistematik belirsizlikler mevcuttur.

Thonemann'ın konuyu modern okuyucuya aktarmak amacıyla asıl eserde başvurduğu bazı analitik kavramlar ve metaforlar, metnin Türkçeye çeviri sürecinde birtakım terminolojik tutarsızlıklara zemin hazırlamıştır. Eski Çağ Tarihi ve Arkeoloji lisans düzeyindeki öğrenciler ile genel okuyucu için Hellenistik Dönem'e dair değerli bir başlangıç kaynağı işlevi gören bu eserin değerlendirilmesinde, eleştiriler asıl eserin yazarının kurgusal tercihleri ve çevirmenin aktarımı üzerinden yapılmıştır. Bu çerçevede, eserde tespit edilen hususlar genel olarak dört ana başlık altında sınıflandırılabilir: terminolojik tutarsızlıklar ve hatalı yazımlar, biçimsel ve yazı stili hataları (italik, imla, yazım biçimi), anlatımsal sorunlar ve son olarak anakronik terim kullanımları.

Terminolojik Tutarsızlıklar ve Hatalı Yazımlar

Eski Yunan medeniyetinin MÖ 323-31 yılları arasını kapsayan dönemi, akademik literatürde genel olarak "Hellenistik" ya da "Helenistik" olarak karşılanabilmektedir². İncelenen eserde, kitabın kapağı da dâhil olmak üzere metnin tamamında kelimenin tek 'l' ile (Helenistik) yazıldığı görülmektedir. Asıl kitapta terimin kökeni incelenirken çevirmen tarafından 'hellenistai' kelimesi doğrudan aktarılmış³, ancak metnin genelinde "Hellenistik" kullanımı tercih edilmiştir. Nitekim kelime, Türk Dil Kurumu'nun çevrim içi sözlüğünde de "Helen" olarak yer almaktadır⁴. Asıl eserde kelimenin kökenine ilişkin yapılan etimolojik açıklamalar çift 'l' ile yazıma işaret etse de literatürde her iki yazım biçimi de uzun süredir kullanılmakta olduğundan, bu durum terminolojik bir hata olmaktan ziyade bir yazım standardı ve çevirmen tercihi olarak değerlendirilmiştir. Ancak bu noktada önemli bir terminolojik

1 Thonemann 2025, 7–11.

2 Köker 2025, 100.

3 Thonemann 2018, 16.

4 <https://sozluk.gov.tr/?ara=helen> [Erişim tarihi: 22.10.2025].

ayırma dikkat çekmek gerekmektedir. Eski Yunanca "Ἑλλην⁵ (Hellen) terimi⁶, Eski Yunan toplumunun etnik, dilsel ve kültürel kimliğini tanımlamak amacıyla kullanılırken; Ἑλένη (Helene) kelimesi bir halkı veya medeniyet adı değil, yalnızca belirli bir mitolojik figürü ifade etmektedir⁷. Türk Dil Kurumu'nun çevrim içi sözlüğünde yer alan mevcut kullanım, söz konusu terimlerin Eski Yunancadaki etimolojik kökenleri ve kavramsal sınırları göz ardı edilerek oluşturulmuştur.

Alan terminolojisi içerisinde Türkçe'de "Hristiyan" kelimesinin yazımı süreç içerisinde çeşitli güncellemeler geçirmiştir. Çeviri eserin yayımlandığı tarih itibarıyla Türk Dil Kurumu'nun çevrim içi sözlüğünde kelimenin standart biçiminin "Hristiyan" olarak kabul edildiği görülmektedir⁸. Metin içerisinde⁹ bu güncel kuraldan farklı bir yazımın tercih edilmiş olması, çevirmenin doğrudan bir eksikliğinden ziyade eserin yayıma hazırlık ve editöryal son okuma sürecinde güncel yazım standartlarının gözden kaçırılmış olabileceğine işaret etmektedir. Ancak bu noktada, "Hristiyan" kelimesindeki yazım tercihinin, yukarıda ele alınan "Hellen/Helen" meselesinden yapısal olarak ayrıldığını vurgulamak gerekir. Zira bu sözcüğün "Hristiyan" şeklinde yazılması yalnızca güncel ortografi kurallarından bir sapma niteliğinde olup kelimenin anlamsal içeriğinde veya kavramsal karşılığında herhangi bir bozulmaya yol açmamaktadır. Oysa Hellen teriminin Helen olarak yazımı, tamamen farklı iki etimolojik kökeni (bir medeniyet ile mitolojik bir figürü) birbirine karıştırarak terminolojik bir kayma yaratmaktadır; dolayısıyla buradaki durum salt bir yazım standardı sorunu değil, kavramsal bir meseledir. Ayrıca Anadolu'nun kimi yerlerde Küçük Asya, Küçük Asya Yarımadası kimi yerlerde ise "Anadolu" olarak adlandırılması da terminolojik bir standardın olmadığını ve metinde dilsel tutarlılığın sağlanmadığını göstermektedir¹⁰.

Çevirmen metnin genelinde birçok terimi özgün biçimleri olan Eski Yunanca karşılıklarına uygun bir şekilde (Örneğin; Theriaka, Aleksipharmaka)¹¹. Türkçeleştirmesine karşın, "Arkhimedes" adını "Arşimet" olarak aktarmıştır¹². Benzer bir tutarsızlık coğrafi yer adlarında "Kilikia"¹³, "Baktria"¹⁴ ve "Kapadokya"¹⁵ örneklerinde de gözlemlenmektedir. Kilikia ve Baktria doğru biçimiyle korunurken, 'Kappadokia'nın Türkçeleştirilmiş karşılığı "Kapadokya" olarak kullanılmıştır. Benzer bir durum Epir'de de görülmektedir¹⁶. Çeviri metnin genelinde kişi ve yer adları Eski Yunanca diline uygun bir şekilde Türkçeleştirilmişken "Epeiros" yerine "Epir" yazılmasında bir tutarsızlık söz konusudur. Bu durum eserde antik coğrafi adların ve kişi adlarının aktarımında standartlaşma ve terminolojik tutarlılığın eksik olduğunu göstermektedir. Bir diğer terminolojik tutarsızlık ise 'Epir'li Pirus'ta görülmektedir¹⁷. Bazı diğer kişi adlarında olduğu gibi Eski Yunanca biçimine uygun olarak "Pyrrhus" yerine Pirus şeklinde Türkçeleştirilme yapılmıştır.

Eski Yunanca kökenli kavramların Türkçeye aktarımında da bazı değişken tercihler göze çarpmaktadır. Söz gelimi 'philhellenism' kavramının etimolojik kökenine uygun olarak doğrudan aktarılması da mümkünken,

5 "Ἑλλην terimi Thessalia boyunu ifade etmektedir, bk.: Liddell & Scott 1961, 536. Aynı zamanda başlıca Hellen soyları olarak Dorlar, Aioloisler, İonialılar ve Akhalar gösterilmektedir, bk.: Grimal 2012, 240.

6 Aynı zamanda, Ἑλένη terimi meşale anlamına gelmektedir, bk.: Liddell & Scott, 1961, 532.

7 Alova 2017, 286; Grimal 2012, 231–237.

8 <https://sozluk.gov.tr/?ara=hristiyan> [Erişim Tarihi: 04.11.2025].

9 Thonemann 2025, 17, 60.

10 Thonemann 2025, 28, 36, 37, 43, 45, 48, 49, 50, 57, 58, 64, 65, 84, 105, 108, 110, 115, 126.

11 Thonemann 2025, 25.

12 Thonemann 2025, 25, 77, 78, 81.

13 Thonemann 2025, 51.

14 Thonemann 2025, 90.

15 Thonemann 2025, 66, 113.

16 Thonemann 2025, 87, 125..

17 Thonemann 2025, 103.

çevirmen bu terimi Türkçedeki yaygın okunuşuna daha yakın bir formda "filhelenizm"¹⁸ ve "filhelenik"¹⁹ olarak Türkçeleştirmeyi uygun görmüştür. Bununla birlikte, aynı eserin ilerleyen bölümlerinde benzer kökten gelen "philo-loi"²⁰ ve "philologos"²¹ gibi ifadelerin özgün yazımlarıyla kullanılmış olması, metin içi biçimsel standart açısından tutarsızlık yaratmaktadır. Asıl eserde yer alan "Achaemenid Persia" ifadesi, çevirmen tarafından "Akhamenid Pers İmparatorluğu" şeklinde çevrilmiş olup²², aynı ifade Pers İmparatorluğu²³ biçiminde kullanıldığı görülmektedir. Ancak 18. 27. ve 90. sayfalarda farklı biçimlerin tercih edilmesi, metinde daha önce de belirtildiği üzere dilsel ve terminolojik tutarlılığın sağlanamadığını göstermektedir. Bu noktada standart bir kullanım terminoloji kullanımı metni daha tutarlı kılacaktır.

Çevirmenin birebir aktarma eğiliminde olması sebebiyle asıl eserde yazan "our richest documentary evidence" ifadesinin "zengin belgesel kaynağımız" biçiminde çevrilmesi terminolojik açıdan uygun değildir²⁴. Arkeoloji disiplininin terminolojisine göre bu ifadenin 'yazılı belgeler' şeklinde çevrilmesi daha yerinde bir tercih olurdu. Nitekim Türkçe arkeoloji literatüründe "belgesel kaynak" ifadesi yaygın bir kullanım değildir ve bu tür tanımlamalara nadiren rastlanmaktadır. Benzer bir durum da 'native' kelimesinin 'yerli' olarak çevrilmesinde görülmektedir²⁵. 'Yerli' modern Türkçede genel olarak "o bölgenin sakinleri" anlamına gelse de antik çağ tarihi ve arkeoloji literatüründe bu tür durumlarda genellikle "yerel halk", "Mısırlılar" gibi ifadeler kullanılmaktadır. Çevirmenin birebir aktarma eğiliminde olması nedeniyle çevirmiş olduğu terimler, metnin konusunu oluşturan antik çağ tarihi literatürüne uygun değildir.

Biçimsel ve Yazı Stili Hataları (İtalik, İmla, Yazım Biçimi)

Çevirmen Eski Yunanca kelimelerin birçoğunu başarılı bir şekilde Türkçeleştirmiş ve metnin tamamında bir standart yakalamaya çalışmıştır. Latince yazılan kelimelerin bazıları doğru bir şekilde italik (eğik yazı) yazılmışken; bazılarında bu durum gözletilmemiştir. Örneğin, phainomena, kosmoupolites, agora, prytaneion, apartheid, heroon vb.²⁶ kelimeler italik biçimde yazılmışken pergamene, peristil, stoa vb. kelimeler italik yazılmamıştır²⁷. Kitabın tamamında bu tür kelimelerin yazımında ya italik ya da dikey biçimlerden birinin tutarlı biçimde tercih edilmesi gerekirdi. Ayrıca asıl eserde bazı standart İngilizce kelimeler ile çeviri metinde yer alan bazı standart Türkçe kelimeler aniden italik olarak kullanılmaya başlanmıştır. Örneğin; 'Ben travato' yerine 'akla yatkın görünse de', 'ought' ve 'gerektiğini' gibi²⁸. Antik dönem terminolojisinin doğru ve tutarlı biçimde kullanımı, akademik metinlerde dilsel titizliğin önemli bir göstergesidir. Bu bağlamda, Antik Çağ²⁹ ve Orta Çağ³⁰ gibi yerleşik tarihsel dönem adlarının yazımı konusunda özen gösterilmesi beklenirdi. Ancak çevirmen, söz konusu terimleri çeşitli bölümlerde "antikçağ" ve "ortaçağ" biçiminde birleşik yazarak Türkçenin imla kurallarına aykırı kullanımlara yer vermiştir³¹. Bu durum, eserin dilsel bütünlüğünü bozduğu gibi, akademik metinlerde terminolojik standartların korunmasına ilişkin beklentiyi de karşılamamaktadır.

18 Thonemann 2025, 33.

19 Thonemann 2025, 45, 50.

20 Thonemann 2025, 55.

21 Thonemann 2025, 73.

22 Thonemann 2025, 18, 27, 90.

23 Thonemann 2025, 28, 34.

24 Thonemann 2025, 22.

25 Thonemann 2025, 38, 46, 67, 91, 95.

26 Thonemann 2025, 82, 86, 90, 91.

27 Thonemann 2025, 84, 100, 119, 122.

28 Thonemann 2025, 67.

29 <https://sozluk.gov.tr/?ara=antik%20%C3%A7a%C4%9F> [Erişim Tarihi: 08.11.2025].

30 <https://sozluk.gov.tr/?ara=orta%20%C3%A7a%C4%9F> [Erişim Tarihi: 08.11.2025].

31 Thonemann 2025, 16, 27, 72, 73, 79, 83, 105, 127.

Anlatımsal Sorunlar

Asıl eserde, Hellenistik Dönem araştırmacıları için zengin antik kaynakların ve epigrafik malzemenin mevcut olduğuna dair vurgu, metin boyunca mükerrer biçimde yer almaktadır. Thonemann'ın bu tasarrufu, konunun önemini altını çizme gayesi taşısa da metnin akademik akıcılığını ve üslup bütünlüğünü zedelemektedir. Bu yazar tercihi doğal olarak çeviriye de yansımış ve zorunlu tekrarlar nedeniyle Türkçe metnin kurgusal bütünlüğü ve okunabilirliği de kısmen sekteye uğramıştır³². Bunun yanı sıra Çevirmen, "Devletin MÖ 3. yüzyılda yaşamış olan genç ve bekâr mali sorumlusu Kaunoslu Zenon, bizlere çoğu..."³³, "Resim 1. 3. ...Phillippos'a ait bir altın sikke..."³⁴, "Plutarkhos tarafından Aratos'un Yaşamı adlı eserinde ustalıkla aktarılır"³⁵ gibi kısımlarda çevirmenin İngilizce metni Türkçeye birebir aktarma eğiliminde olması, çeviri metindeki birçok cümlede anlatım bozukluklarına yol açmıştır. Bu durum, metnin dilsel akıcılığını olumsuz etkilemekte ve anlamın açık bir biçimde kavranmasını güçleştirmektedir.

Anakronik Terim Kullanımları

Thonemann'ın kullanmış olduğu bazı modern ekonomi terimleri Türkçe çeviri metninde de anakronizme sebep olmuştur. "GSYİH³⁶ (Gayri Safi Yurtiçi Hasıla)" gibi ifadelerin kullanıldığı görülmektedir³⁷. GSYİH modern ulus-devlet ekonomilerinin hesap sistemlerine dayanan bir iktisat terimidir. Bu tür kavramların doğrudan antik bağlamlara uygulanması anakronizme yol açmaktadır. "GSYİH" yerine ise 'toplam ekonomik faaliyet', 'ekonomik üretim ve tüketim toplamı', 'ekonomik kapasite' gibi ifadelerin tercih edilmesi, anakronik yorumların önüne geçilmesini sağlayabileceği düşünülmektedir. Asıl eserde Thonemann, Büyük İskender'in MÖ 334-330 yılları arasında Afganistan'a yönelik gerçekleştirdiği "hızlı askerî seferleri" tanımlamak için "Blitzkrieg" terimini kullanmıştır³⁸. Çevirmen ise İngilizce literatürde doğrudan bu şekilde yer alan söz konusu terimi "Yıldırım Savaşı" olarak çevirmiştir. Ancak bu kavram, tarihsel olarak II. Dünya Savaşı sırasında Nazi Almanyası'nın uyguladığı hızlı, ani ve yoğun askerî taarruz stratejisini tanımlamak için geliştirilmiştir³⁹. Dolayısıyla Antik Dönem'de Büyük İskender'in yürüttüğü seferlerin bu terimle nitelendirilmesi anakronik bir kullanım oluşturmakta ve dönemin tarihsel-askerî bağlamına uygun düşmemektedir.

Benzer biçimde aynı paragrafta geçen "gerilla" ifadesi, tarihsel olarak 19. yüzyıl Avrupası tarihi içerisinde özellikle Napolyon Savaşları bağlamında İber Yarımadası'nda İspanya ve Portekiz'in Fransız işgaline karşı yürüttükleri yerel milis ve düzensiz birliklerin direnişi ile ilişkili olarak ortaya çıkmış bir terimdir⁴⁰. Kavramın tanımlandığı savaş biçimleri daha erken dönemlerde mevcut olmakla birlikte, 'gerilla' kelimesi etimolojik ve tarihsel olarak 19. yüzyıla ait bir kullanımdır. Bu nedenle Antik Çağ'a gönderme yapılan metinde bu terim yerine "düzensiz birlikler" ya da savaş taktiği şeklinde bir anlatım söz konusuysa "vur-kaç taktiği" ifadesinin tercih edilmesi, anakronik bir anlam kaymasına yol açmadan, tarihsel bağlama daha uygun bir kullanım sağlayabilirdi.

Modern tarih yazımında birçok araştırmacı "uluslararası" gibi terimlere sıkça başvurmaktadır. Ancak 'ulus' olgusu, 18. yüzyılda ortaya çıkmış olduğu⁴¹, dikkate alındığında söz konusu terminolojinin antik dönem incelemelerinde uyarlanması metinde açık bir anakronizme sebebiyet vermektedir⁴². Tarihsel gerçekliğe sadık kalabilmek adına, ilgili kısımlarda "bölge halkı" ya da "bölgelerarası ticaret" gibi dönemin ruhuna uygun kavramsallaştırmalara gidilmesi, metnin terminolojik isabetini artıracaktır.

32 Thonemann 2025, 21, 23, 24, 25, 26.

33 Thonemann 2025, 21.

34 Thonemann 2025, 25.

35 Thonemann 2025, 27.

36 <https://www.sosyalbilimlervakfi.org/tr/sozluk/gsyh/> [Erişim Tarihi: 08.11.2025].

<https://www.britannica.com/money/gross-domestic-product> [Erişim Tarihi: 08.11.2025].

37 Thonemann 2025, 36.

38 Thonemann 2018, 29.

39 <https://www.etymonline.com/word/blitzkrieg> [Erişim Tarihi: 08.11.2025].

40 <https://www.etymonline.com/word/guerrilla> [Erişim Tarihi: 07.11.2025].

41 <https://www.etymonline.com/word/international> [Erişim Tarihi: 08.11.2025].

42 Thonemann 2025, 61, 63, 94.

Benzer bir durum, antik dönemdeki kralların kişilik özelliklerini tasvir ederken de karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, "Cömertlik, maçoçluk ve serbest yaşam konusundaki kişisel şöhratlerinin..." ifadesinde geçen maço kelimesi⁴³ 1940'ta Amerikan İngilizcesine İspanyolca'dan geçmiştir⁴⁴. Bilimsel bir çalışmada antik dönem krallarına ilişkin kişilik özellikleri değerlendirilirken kavramsal özen ve tarihsel bağlam dikkate alınmalıdır. Ayrıca Olbialıların kendi özelinde bir "Nürnberg Yasası'nın"⁴⁵ varlığının sorgulanması ya da yarı İskit, yarı Yunan bir halkın "Mischlinge" olarak tanımlanması, tarihi bağlam açısından anakronik bir yaklaşımdır. Mischlinge terimi, çevirmen notunda da belirtildiği üzere, Nazi Almanyası'nda 'melezler' anlamında kullanılan bir ırk kategorisidir. Bu tür modern kavram ve terimlerin antik çağ tarih yazımında kullanılması hem tarihi doğruluk hem de kavramsal tutarlılık açısından sakıncalıdır. Son olarak "serf", "serf nüfusu"⁴⁶ gibi terimlerin antik dönem tarihi yazımında kullanımı uygun değildir⁴⁷. Antik dönemdeki toplumsal sınıfları tanımlarken Orta Çağ terminolojisinin benimsenmesi tarihî açıdan yanıltıcıdır. Bunun yerine 'köle', 'yarı-bağımlı köylü' gibi dönem ve bağlama uygun, tarihsel açıdan doğru terimler tercih edilmelidir. Ayrıca metinde "Yunan olmayan serf benzeri..." ifadesi⁴⁸ serf sınıfının Yunan olmanın zıttı olarak göstermektedir. Bu da oldukça yanıltıcıdır.

Sonuç

Sonuç olarak Peter Thonemann'ın Helenistik Çağ: Kısa Bir Giriş adlı eseri, Eski Çağ tarihiyle yeni tanışan okurlar ve lisans düzeyindeki öğrenciler için kıymetli bir başlangıç rehberi niteliğindedir. Bununla birlikte, çalışmanın Türkçeye aktarımı sırasında karşılaşılan terminolojik tutarsızlıklar, yazım standartlarındaki sapmalar ve yer yer gözlemlenen anakronik kavram tercihleri, metnin akademik hassasiyetini ve anlatı akışını zaman zaman sekteye uğratmaktadır. Özellikle etimolojik kökeni farklı kavramların birbirinin yerine kullanılması ve modern iktisadi-siyasi terimlerin antik bağlama doğrudan eklenmesi, çeviri sürecinde disiplinlerarası bir son okuma ihtiyacını görünür kılmaktadır. Buna karşın, söz konusu eleştiriler eserin genel bilgilendirici değerini bütünüyle gölgelememekte; aksine gelecekteki baskılar ve benzer nitelikteki çeviri faaliyetleri için metodolojik bir yol haritası sunmaktadır. Çevirmenin kaynak metne sadık kalma çabası ile Türkçedeki akademik terminoloji arasındaki dengenin daha titiz kurulması, eserin bilimsel niteliğini daha ileri bir seviyeye taşıyacaktır. Bu değerlendirme kapsamında sunulan tespitlerin, Hellenistik Dönem literatürüne katkı sağlayan bu önemli çalışmanın dilsel ve kavramsal bütünlüğünü güçlendirmeye yönelik yapıcı birer katkı olarak değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

43 Thonemann 2025, 65.

44 <https://www.etymonline.com/search?q=machismo> [Erişim Tarihi: 08.11.2025].

45 <https://www.etymonline.com/search?q=Nürnberg%20> [Erişim Tarihi: 08.11.2025].

46 S erf terimi, 18. yüzyılda modern yazarlar tarafından mülkiyet sahibi olamayan ve toğrağa bağlı Orta Çağ Avrupalı köylüleri tanımlamak için kullanılmıştır. <https://www.etymonline.com/search?q=serf> [Erişim Tarihi: 08.11.2025].

47 Thonemann 2025, 108, 111.

48 Thonemann 2025, 108, 111.

KAYNAKÇA

Alova E. 2017.

Alova, E. (2017). *Latince Türkçe Sözlük*. İstanbul: Sosyal Yayınları.

Britannica t.y.

Encyclopædia Britannica. (t.y.). *Gross Domestic Product*. Erişim tarihi 8 Kasım 2025, <https://www.britannica.com/money/gross-domestic-product>

Etymonline t.y.

Harper, D. (t.y.). *Online Etymology Dictionary*. Erişim tarihleri 7–8 Kasım 2025, <https://www.etymonline.com> (blitzkrieg, guerrilla, international, machismo, Nürnberg, serf)

Grimal P. 2012.

Grimal, P. (2012). *Mitoloji Sözlüğü: Yunan ve Roma* (Çev. S. Tamgüç). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Köker H. 2025.

Köker, H. (2025). Helenistik Anadolu. Ege'den Kafkasya'ya (MÖ 334–31) [Kitap Kritiği]. İncelenen eser: M. Sartre, *Helenistik Anadolu. Ege'den Kafkasya'ya (MÖ 334–31)*. Libri XI, 99–102. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15074828>

Liddell H. G. & Scott R. 1961.

Liddell, H. G. & Scott, R. (1961). *A Greek-English Lexicon* (New Edition). Oxford: Clarendon Press.

SBVF t.y.

Sosyal Bilimler Vakfı. (t.y.). *Sosyal Bilimler Vakfı Sözlüğü*: GSYİH. Erişim tarihi 8 Kasım 2025, <https://www.sosyal-bilimlervakfi.org/tr/sozluk/gsyh/>

TDK t.y.

Türk Dil Kurumu. (t.y.). *Güncel Türkçe Sözlük*. Erişim tarihi 22 Ekim 2025, <https://sozluk.gov.tr/?ara=helen>; Erişim tarihi 4 Kasım 2025, <https://sozluk.gov.tr/?ara=hristiyan>; Erişim tarihi 8 Kasım 2025, <https://sozluk.gov.tr/?ara=antik%20C3%A7a%C4%9F>; Erişim tarihi 8 Kasım 2025, <https://sozluk.gov.tr/?ara=orta%20C3%A7a%C4%9F>

Thonemann P. 2018.

Thonemann, P. (2018). *The Hellenistic Age: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.

Thonemann P. 2025.

Thonemann, P. (2025). *Helenistik Çağ: Kısa Bir Giriş* (Çev. A. Albay). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.